

Združenie Jekhetane – Spolu, Prešov

VÝROČNÁ SPRÁVA ZA ROK 2013

Prešov, marec 2014

Poslanie organizácie...

Otvorenie výstavy 20 rokov Romano nevo ľil vo fotografiách. Foto: J. Ferenc

Hlavným poslaním OZ Jekhetane – Spolu je vydávanie celoslovenských nezávislých kultúrno-spoločenských novín pre Rómov Romano nevo ľil s cieľom podporovania a budovania identity Rómov a informovania širokej verejnosti o pozitívnych správach zo sveta Rómov. Aj keď majú noviny za sebou vyše 20 ročnú tradíciu, nemáte záruku, že na ďalší rok fungovania dostanete od štátu (komisie) peniaze. V očiach zodpovedných je to len stále projekt, ktorý je potrebné skúmať, posudzovať, hodnotiť, nepodporiť. Nesystémovo, nekonceptčne.

Roman Čonka

Štatutárny zástupca združenia

REALIZOVANÉ PROJEKTY

Projekty schválené v roku 2013

Romano nevo ľil / Rómsky nový list /2013/ - 23. ročník kultúrno-spoločenských novín Rómov na Slovensku – Vydávanie a rozširovanie (Úrad vlády SR, 15.000€)

<http://www.crz.gov.sk/index.php?ID=1187765&l=sk>

Odsúdení na spolunažívanie v dobrom V. (Ministerstvo zahraničných vecí SR, 23.000€)

<http://www.crz.gov.sk/index.php?ID=1066594&l=sk>

Technologické vybavenie pre printovú a filmovú tvorbu združenia (Ministerstvo vnútra SR, 15.000€)

<http://www.crz.gov.sk/index.php?ID=1197254&l=sk>

Romano nevo ľil – Rómsky nový list

Obdobie: január 2014 – marec 2014

Hlavným cieľom projektu bolo vydanie 12 čísel kultúrno-spoločenských novín pre Rómov na Slovensku Romano nevo ľil, pričom prostredníctvom novín dochádza k zvýšeniu informovanosti rómskej národnostnej menšiny v oblasti kultúrneho a spoločenského života, zvýšeniu informovanosti majoritného obyvateľstva o živote a kultúre rómskej národnostnej menšiny. Cieľom projektu je taktiež zachovávať a rozvíjať rómsky jazyk v písanej forme, stierať predsudky, zlepšovať spolunažívanie majoritnej spoločnosti a rómskej národnostnej menšiny, podpora rómskych autorov a novinárov. Dotačná komisia však projektu pridela finančné prostriedky na vydanie 6 čísel RNL. Finančné prostriedky na vydávanie novín v roku 2012 nám boli zo strany Úradu vlády SR na účet pripísané v druhej polovici decembra 2013. Zmluva bola na centrálnom registri zmlúv zverejnená 18. decembra, pričom účinnosť zmluvy a doba realizácie projektu bola predĺžená do marca 2014, vyúčtovanie projektu sa uskutočnilo v apríli 2014.

ROMANO NEVO LIL je celoslovenské tlačové médium zamerané na rómsku národnostnú menšinu. RNL sú noviny, ktorých cieľom je všestranné a objektívne informovanie čitateľov o kultúrno-spoločenskom a politickom živote v SR v oblastiach, ktoré sa dotýkajú Rómov. RNL informuje o aktivitách rómskych subjektov v SR a nerómskych organizácií, ktoré ovplyvňujú život rómskej národnostnej menšiny na Slovensku.

Zámerom celkového projektu RNL je zvýšiť informovanosť Rómov v SR o udalostiach, ktoré sa dotýkajú ich života i schopnosti aktívne vstúpiť do jeho riadenia. Dlhodobým zámerom je posilňovanie ľudskeho a národného sebavedomia a hrdosti Rómov na svoju národnosť prezentáciou rómskych osobností a úspešných aktivít rómskych organizácií. Prezentuje najmä žurnalistov a dopisovateľov z radov Rómov. V kontexte s reálnym používaním rómskeho jazyka na Slovensku, prevláda v periodiku štátny jazyk, každé vydanie však prináša niekoľko textov v rómskom jazyku.

Účelom celkového projektu je zvýšenie informovanosti cieľových skupín o témach, ktoré sa dotýkajú problematiky rómskej národnostnej menšiny v SR, zvýšený záujem Rómov o aktivity, ktorými môžu ovplyvniť svoje postavenie, ako aj o tvorbu názorovej sebareflexie (motivácia získaná z článkov uverejnených v RNL).

Prínosom celkového projektu Romano nevo ľil je zvyšovaniu implementácie projektov o rómskej téme smerom k občanom rómskej národnosti i k majorite. Ovplyvňuje tak obe cieľové skupiny vo vzťahu ku komplexnému vnímaniu problémov Rómov – od riešenia problémov chudoby a vylúčenia cez informácie o podujatiach, až po stieranie negatívnych stereotypov vnímania problematiky na obidvoch stranách a k tvorbe tolerantného a občiansky vyzretého prostredia v spoločnosti.

Cieľ použitia dotácie: príprava a vydanie 6 čísel periodika

Technické parametre:

- **Náklad: 3000ks/vydanie**
- **Periodicita: 6**
- **Počet čísel za rok: 6**
- **Počet dvojčísiel za rok: 0**
- **Formát: A3**
- **Počet strán: 12**
- **Farebnosť: 4+1 1+1**
- **Predajná cena: 0€**
- **Počet predplatiteľov: 0**
- **Počet odberateľov: 2800**
- **Remitenda: 0**
- **Informácia o dodržaní plánovaných parametrov:** Parametre boli dodržané podľa parametrov pridelených finančných prostriedkov a určených podmienok zo strany ÚVSR

Priebeh realizácie projektu:

Realizácia projektu začala po pridelení finančných prostriedkov na náš účet – v decembri 2013. Noviny, ktoré sme mali vydávať v roku 2013, sme kvôli predĺženému schvaľovaciemu procesu a neskorému prideleniu finančných prostriedkov začali vydávať v januári 2014. Pred samotným vydávaním sme však podľa legislatívnych zmien museli zrealizovať verejné obstarávanie na dodanie nasledovných služieb:

- Grafické práce
- Tlačiarenské služby

Pri verejnom obstarávaní sme postupovali v súlade s platným zákonom, pričom na našom webovom sídle www.jekhetane-spolu.org sme zverejnili oznam o službách, ktoré chceme obstaráť. Na základe výsledkov verejného obstarávania sme vybrali firmu Allvertex s.r.o., ktorá nám dodala grafické služby – sadzbu novín a firmu Rotaprint s.r.o., ktorá nám dodala tlačiarenské služby.

Autorské honoráre sme na základe usmernenia z Úradu pre verejné obstarávanie nemuseli obstarávať.

Naplnenie cieľa použitia dotácie a stručné vyhodnotenie projektu:

V rámci realizácie projektu sme naplnili cieľ projektu a vydali sme 6 samostatných čísel Romano nevo ľil s označením 1-6/2013 v náklade 3000ks/vydanie a počtom 12 strán formátu A3/vydanie. Dodržaná bola aj farebnosť strán podľa zadaných technických parametrov projektu, rovnako aj gramáž papiera. Keďže v rámci projektu nám zo strany nebola uznaná položka na zabezpečenie distribúcie novín, zabezpečili sme distribúciu z vlastných zdrojov. Každé vydanie sme prostredníctvom pošty posielali formou balíkov do komunitných centier v rámci Slovenska. Rozpis zaslaných novín a adresy prijímateľov sú uvedené vo vyúčtovaní dotácie v rámci spolufinancovania projektu.

Obsah novín bol vzhľadom na neskoré vydávanie tvorený nadčasovo – rozhovormi, reportážami a odbornými článkami, ktoré majú dlhodobú aktuálnosť.

Na vydávaní novín sa podieľalo spolu 13 autorov textov, 4 autori fotografií a 3 autori ilustrácií.

Archív novín dostupný na www.rnlweb.org

Odsúdení na spolunažívanie v dobrom V.

Názov prijímateľa: **Združenie JEKHETANE – SPOLU**

Názov projektu: **Odsúdení na spolunažívanie v dobrom V.**

Kód projektu: **RRPQR6QKTL**

Číslo zmluvy: **LP/2013/143**

Monitorovacie obdobie: **1. marec 2013 – 31. december 2013**

Foto zo školenia pedagógov v Kultúrnom centre Stanica Zariečie v Žiline, december 2013.

Jana Ferencová – nová členka projektového tímu.
lektorom diskusií v ďalších projektoch.

Ľudoví Petík – počítame s ním ako

Vyhodnotenie účelu a jeho realizácie podľa schváleného projektu

V piatom ročníku projektu Odsúdení na spolunažívanie v dobrom V. sme úspešne zrealizovali niekoľko ďalších aktivít za účelom naplnenia jeho dlhodobého cieľa, ktorým je zmena negatívnych emócií a predsudkov voči Rómom a podpora informovanosti verejnosti o právach menšín. To, že ekonomické dopady krízy na vidiecke obyvateľstvo Slovenska zhoršujú aj medziľudské vzťahy, je zrejmé. Spoločenská klíma je bohužiaľ stále viac „protirómska“. Aj z tohto dôvodu považujeme projekt za veľmi zásadný pre jeho pôsobenie práve na skupinu mladých ľudí, ktorí sú vo veku, kedy si vytvárajú vlastný svetonázor. Aktuálne sme sa mohli počas realizácie aktivít projektu konfrontovať aj so situáciou v Banskobystrickom kraji, keď sme organizovali diskusie na školách v čase, kedy sa víťazom druhého kola volieb do VÚC stal Marian Kotleba. V Prešovskom a Košickom kraji zaznamenali lektori vyššiu požiadavku na diskusie, ako bola kapacita projektu.

Úspešne sme naplnili plán 50-tich dvojhodinových **diskusí** na školách v štyroch krajoch Slovenska, na ktorých sa zúčastnilo **1383 žiakov a 133 pedagogických pracovníkov škôl**. Počas projektu sme zrealizovali novú edukačnú pomôcku pre diskusie - **dokumentárny film Baro mariben** (Veľká vojna, pracovný názov filmu bol Porajmos), v spolupráci

s občianskym združením Living documentary Bratislava. V súlade s projektovými plánmi sme založili a naplnili **webovú stránku projektu**, kam sme uložili informácie o jeho aktivitách a jeho výstupoch. Na stránke www.jekhetane-spolu.org sú k dispozícii publikácie projektu a filmové dokumenty, čo pomôže efektívnejšiemu šíreniu materiálov školám, kultúrnym a neziskovým inštitúciám, obciam aj jednotlivcom. Novou aktivitou projektu bolo **školenie pedagógov**. Uskutočnili sme ho v priestoroch Kultúrneho centra Stanica Zariečie v Žiline, ktoré prevádzkuje občianske združenie Truc Sphérique. Získali sme posilu pre projektový tím v podobe **dvoch nových rómskych lektorov**. Sú to zhodou okolností dvaja protagonisti filmových profilov – Jana Ferencová z Východnej (zúčastnila sa v roku 2013 ako hosť niekoľkých diskusií na Horehroní a v Žiline) a Ľudovít Petík z Prešova (skončili mu pracovné povinnosti v MHD Prešov a ako dôchodca bude môcť na projekte spolupracovať).

Po zrealizovaní aktivít projektu sme posilnení práve podporou riaditeľov a pedagógov škôl, ako aj výpoveďami žiakov v anonymných dotazníkoch. Dá sa povedať, že dnes už na školách, kde dlhodobo pôsobíme, existuje očakávanie pravidelnej spolupráce. **Viacnásobne nám bola potvrdená spoločenská potrebnosť aktivít projektu zo strany pedagógov a pozvanie na budúci rok**. To určite poteší každý projektový tím a veríme, že aj donora, ktorý zmysluplný projekt podporuje. Z dotazníkov sme získali aj nové podnety pre ďalšie aktivity projektu (námety na film, dôležitosť rómskeho lektora a podobne).

Publicita projektu sa v roku 2013 rozšírila o nové formy prezentácie. Výstupy projektu sme prezentovali na širšom spektre podujatí. Okrem cieľových škôl a pravidelne oslovovaných inštitúcií sme získali výrazný priestor vo verejnoprávnej RTVS, ako aj podporu známych kultúrnych inštitúcií a mainstreamového média SME, kde čítanosť príspevku na www.romovia.sme.sk dosiahla vyše 22-tisíc. Podporilo nás občianske združenie Truc Sphérique Žilina, ktoré prevádzkuje známy kultúrny uzol Stanica Zariečie v Žiline, kde sme mali možnosť propagovať projekt a zrealizovať niekoľko prezentačných a diskusných podujatí. Banskobystrické centrum nezávislej kultúry Záhrada zorganizovalo osobitné podujatie, na ktorom bolo prezentovaných šesť filmových profilov z našej projektovej dielne. V Literárnom klube KC Dunaj v Bratislave prebehol kultúrny večer venovaný Rómom, kde sme dostali priestor na moderovanú diskusiu. Filmové projekcie a diskusie sme sprostredkovali aj vysokoškolským študentom Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre a Žilinskej univerzity v Žiline. Pri publicite projektu nám pomáhala Metodicko-pedagogické centrum v Prešove a Štátna vedecká knižnica v Prešove, ktorá aktívne spolupracovala aj pri výrobe filmu Baro mariben.

Pre potreby projektu sme zrealizovali dotlač komiksov *Otvorím oblok, uvidím celok* v počte **1175 kusov**, dotlač publikácií *Odsúdení na spolunažívanie v dobrom* v náklade **200 kusov**, taktiež sme napálili filmy z projektu v celkovom počte **306 DVD** (film *Baro mariben* – 100 DVD, filmové dokumenty *Šesť* – 50 napálených DVD, film *Odsúdení na spolunažívanie*

v dobrom – 52 DVD, Pred dedinou, za dedinou – 52 DVD, O farbách – 52 DVD). Všetky tieto rozmnožené materiály sme adresne rozdistribuovali s tým, že sme zároveň propagovali novú webovú stránku ako zdroj edukačných materiálov.

Zmluva o poskytnutí dotácie č. LP/2013/143 bola uzatvorená dňa 19. 9. 2013, zverejnená v Centrálnom registri zmlúv dňa 23. 9. a účinnosť nadobudla 24. 9. 2013. Na realizáciu projektu sme získali finančné prostriedky vo výške 23 000 EUR, ktoré nám boli pripísané na účet dňa 26. septembra 2013. Na aktivity projektu sme vyčerpali celú sumu 23000 EUR.

Z hľadiska udržateľnosti projektu pripravujeme šieste pokračovanie projektu v identickej výzve LP/2014 na Ministerstve zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Dovoľme si konštatovať, že projekt Odsúdení na spolunažívanie v dobrom V. bol úspešne zrealizovaný a veríme, že bude pokračovať v napĺňaní dlhodobého cieľa bez prerušenia aj v roku 2014 svojím šiestym pokračovaním.

Vyhodnotenie projektu podľa čiastkových cieľov

Na diskusie a projekcie na školách sme využili obdobie vyučovania na základných a stredných školách od septembra do 20. decembra 2013, kedy sa začali zimné prázdniny. Počas tohto obdobia sme zrealizovali plánovaných **50 dvojhodinových diskusií na základných školách (28) a stredných školách (22) so žiakmi a ich pedagógmi.**

Prešovský kraj - 15 diskusií: ZŠ Červenica, SOŠ Jarmočná Stará Lubovňa, ZŠ Kolačkov, SOŠ OaS Prešov, SBG Prešov, Mladosť SSOŠ, ZŠ Wolkerova Bardejov, Gymnázium Bardejov, Spojená škola Bardejov, Športové gymnázium Prešov, Súkromná SOŠ Prešov, ZŠ Štrba, ZŠ Smokovec, SSOŠ Kežmarok a Súkromné gymnázium Kežmarok.

Košický kraj - 10 diskusií: Gymnázium Spišská Nová Ves, SOŠ ekonomické Spišská Nová Ves, SOŠT Košice, SOŠ TP Košice, SOŠ Trebišov, Gymnázium Trebišov, SOŠ TE Michalovce, Gymnázium Michalovce, SSOŠ NC Malčice, SSOŠ Malčice Kežmarok.

Žilinský kraj – 15 diskusií: SOŠ drevárska Liptovský Hrádok, ZŠ Liptovský Ján, ZŠ Bystrická Ružomberok (2), ZŠ Dončova Ružomberok (2), Súkromné slovensko-anglické gymnázium Žilina, ZŠ SNP v Sučanoch, KC Stanica Zarietie (2) pre ZŠ Hollého Žilina a ZŠ Kysucké Nové Mesto, ZŠ Hradná L. Hrádok, ZŠ Matejovie L. Hrádok, ZŠ Pribylina, ZŠ Hybe, Špeciálna ZŠ L. Hrádok.

Banskobystrický kraj - 10 diskusií: ZŠ Závadka nad Hronom (2), ZŠ Beňuš, ZŠ Polomka, ZŠ Pohorelá (2), ZŠ Čierny Balog (2), ZŠ Heľpa (2).

Dr. Monika Kašová zhodnotila priebeh stretnutí v KE a PO krajoch: Na základe predbežného zhodnotenia bol záujem o prednášky dosť veľký. Lektori museli niektorým školám už odrieknuť, nakoľko sa prihlásilo viac, ako bola požiadavka. Výber škôl bol aj na základe ponuky formou mailového ponukového listu, na ktorý reagovali najmä školy mimo veľkých miest. Poslucháči boli vnímaví, do diskusií sa veľmi zapájali a prejavovali záujme o tento druh problematiky. Z predbežného sledovania ankiet, do ktorých sa zapájali vzhľadom

na motiváciu lektorky (ako odmeny boli žrebované jej knižky pre deti). Slabé zapojenie bolo tam, kde sme sa nepochopili s vedením školy o forme besedy, nakoľko sme nekorešpondovali aj mailom, ale iba telefonicky – pripravené boli sály nevhodné na besedu, nakoľko tam bol dosť veľký počet žiakov i vyučujúcich a žiaci nemali pri sebe písacie potreby. V konečnom dôsledku bolo z 930 účastníkov besied a 631 účastníkov ankiet asi 80% spokojných bez výhrad, asi 12% spokojných s výhradami a asi 8% vyslovene nespokojných. Nedá sa predpokladať nespokojnosť účastníkov nevyplňajúcich ankety, nakoľko boli skoro všetci aktívni.

V krajoch ZA a BB pracovala v tomto projektovom cykle iba jedna lektorka Ingrid Ďurinová (z finančných dôvodov kvôli kráteniu rozpočtu projektu). Napriek tomu, že je lektorkou od začiatku projektu a aj jeho spoluautorkou, potvrdilo sa to, že táto práca je skutočne náročná a potrebuje dvoch aktívnych lektorov, čo bolo aj súčasťou doporučení psychologičky. Aj z týchto dôvodov si lektorka prizývala do spolupráce Janu Ferencovú z Východnej, ktorá bola do projektu zapojená už pred rokom ako protagonistka jedného z filmových profilov a jednorazovo ako lektorka projekcie a diskusie vo Važci, kde sa osvedčila. Do ďalšieho behu projektu sa Jana Ferencová ponúkla pre túto spoluprácu aj napriek tomu, že to, ako sama povedala, nebolo vôbec jednoduché.

V Banskobystrickom kraji sme navštívili okrem stálych partnerov projektu aj nové školy v Čiernom Balogu a Beňuši. Práve v Čiernom Balogu, kde je v súčasnosti „bašta“ Kotlebovej podpory a pre jeho zvolenie za župana VÚC volilo v čase našich diskusií vyše 70% obyvateľov, sme v základnej škole zaznamenali veľmi pozitívne momenty. Riaditeľka školy Mgr. Ľubica Vránska pochopila a oceňovala našu prácu aj preto, že sama veľmi intenzívne pracuje s rómskymi žiakmi školy a dosahuje výborné výsledky – napríklad v tom, že okolo 30% absolventov tejto ZŠ z rómskeho etnika pokračuje v stredoškolskom štúdiu.

Prostredie školy je snáď to prvé, ktoré jasne zrkadlí spoločenskú klímu. Počas diskusií v Banskobystrickom kraji bolo možné zaznamenať, že si žiaci jednoznačne prinášajú z rodín postoje netolerancie a predsudky voči svojim rómskym spolužiakom. Bohužiaľ sme si na viacerých školách mohli všimnúť (a potvrdili nám to medzi štyrmi očami aj riaditelia či výchovní poradcovia), že aj v samotnom pedagogickom zbore nie sú postoje voči rómskemu etniku demokratické a bez predsudkov. V jednej nemenovanej škole sa dokonca priznali, že kolega nikdy nepostaví do reprezentačného futbalového tímu za školu rómskeho žiaka, hoci môže byť výrazne lepší ako tí druhí.

V ZA a BB krajoch sme niekoľkokrát dostali pozvanie na ďalšiu spoluprácu. **V školách, kde sme opakovane diskusie realizovali už s našou činnosťou počítajú a začleňujú ju do školského plánu na budúci školský rok.** Vedenie týchto škôl po konzultácii s pedagógmi, ktorí sa podujatia zúčastnili, zhodnotilo našu aktivitu ako prínosnú a v dnešnej dobe nesmierne dôležitú. Veľmi nás teší, že máme stále otvorené dvere v školách na Horehroní, v Liptovskom Hrádku, Ružomberku, Sučanoch. Zaujímavú udalosť sme zaznamenali na Súkromnom slovensko-anglickom gymnáziu v Žiline, kde nám zástupca školy p. Závodský navrhol dlhodobú spoluprácu a vyzdvihol význam takto postavenej aktivity. Po diskusii, ktorá tam prebehla počas dvoch vyučovacích hodín pokračovali učitelia v práci so študentmi –

dostali zadanie spracovať túto problematiku formou eseje. Možno povedať, že v tomto ročníku sme „dobyli“ Žilinu, ktorá nás predtým odmietala pri priamom oslovení škôl s tým, že prednášky tohto typu pre nich zabezpečuje metodicko-pedagogické centrum. Tentokrát sme si našli spolupracujúci subjekt – kultúrne centrum Stanica Zarietie, na pôde ktorého sme zrealizovali niekoľko diskusií aj školenie pedagógov.

Pre narastajúci záujem škôl o naše aktivity sme sa na niektoré základné školy vrátili druhýkrát; dvakrát sa nám stalo (ZŠ J. D. Matejovie L. Hrádok a ZŠ Červenica), že sme na žiadosť školy rozdelili diskusiu na dve časti a zrealizovali sme dve jednohodinové stretnutia s rôznymi žiakmi, pričom sme tieto dve stretnutia počítali ako jednu diskusiu. Stalo sa tak preto, že sme chceli vyjsť v ústrety vedeniu škôl, rozvrhu tried a vekovej kategórii žiakov. Pre budúcnosť je ale pre nás aj toto skúsenosťou, že jedna hodina nie je na tento typ diskusií postačujúca a spomínanému riešeniu sa budeme v budúcnosti vyhýbať. Opäť sa potvrdilo odporúčenie klinickej psychologičky projektu, ktorá považuje za ideálnu vekovú skupinu žiakov 10 až 13 rokov a malé skupiny, dvoch aktívnych lektorov a dve vyučovacie hodiny na celý proces.

Podľa typov škôl sme zrealizovali z 50 diskusií na gymnáziách 8, na stredných odborných školách a akadémiách 14, na základných školách 27, na špeciálnych základných školách 1. Diskusií sa priamo zúčastnilo 1383 žiakov a 133 pedagogických pracovníkov. Do projektu sme zapojili 43 rôznych škôl.

Na diskusných stretnutiach pracovali počas projektu traja lektori tak, že v Prešovskom a Košickom pracovala lektorská dvojica Dr. Monika Kašová a Jozef Ferenc; v Žilinskom a Banskobystrickom kraji pracovala lektorka Ingrid Ďurinová za konzultačnej výpomoci psychologičky. Šiestich diskusií (v Žiline, Pohorelej a Čiernom Balogu) sa ako hosť zúčastnila protagonistka filmového profilu Jana Ferencová.

Z didactickej stránky sa priebeh diskusných seminárov oproti minulému roku nezmenil. Po úvodnom predstavení sa a vysvetlení, z akého dôvodu sme prišli, sme žiakom krátko odprezentovali šiestich protagonistov a dali sme im možnosť vybrať si dva profily, ktoré ich najviac zaujali. Po odpremietaní prvého filmu prebehla diskusia a následne sme premietli druhý filmový profil. Po diskusii k druhému filmu sme rozdali každému účastníkovi komiks a diskutovali sme o jeho obsahu, ľudských právach, skúsenostiach žiakov a učiteľov s diskrimináciou a podobne. Priebeh diskusií bol napriek spoločnému scenáru v každej skupine iný, už aj preto, že sa premietali iné dva filmy. V závere stretnutia sme žiakom a pedagógom rozdali anonymný dotazník s piatimi otázkami, ktorý nám poskytol spätnú väzbu. Po predbežnom čítaní dotazníkov máme za to, že aktivita prebehla úspešne, pretože bezprostredná anonymná reakcia na stretnutie bola väčšinou pozitívna. **Veľký rozdiel v kvalite sme zaznamenali práve tam, kde sa diskusií zúčastnila Jana Ferencová. To, že žiaci videli vo filme jej príbeh a že jej mohli následne klásť otázky, ihneď otvorilo diskusiu a bolo to z pedagogického hľadiska určujúce.** Výborné boli aj reakcie z dotazníkov, kde viackrát zaznelo to, že deti ocenili prítomnosť Rómky a že také niečo ešte nezažili. Niektorí napísali, že zmenili svoj postoj k Rómom k lepšiemu.

Pri projekte stále stojí klinická psychologička Oľga Šupalová, ktorá síce už nepracuje ako lektorka, ale zostala našou konzultantkou.

Školenie pedagogických pracovníkov

V pôvodnej žiadosti od dotáciu sme plánovali urobiť školenie pre pedagogických pracovníkov s plánovaným rozpočtom 3000 eur a v spolupráci s Metodicko-pedagogickým centrom Prešov. Túto možnosť koordinátorka detailne prešla s Dr. Františkom Godlom a jeho kolegami metodikmi, pričom sa ukázalo, že v rámci projektu MRK by iné vstupy ako plánované neboli možné a celá aktivita by mohla byť zbytočne komplikovaná. Vzhľadom na to, že sme nedisponovali ani pôvodne plánovanou čiastkou 3000 eur na túto aktivitu a pre krátenie rozpočtu iba minimálnym honorárom 150 eur pre lektora, sme tento prístup zavrhlí a rozhodli sme sa uskutočniť školenie pedagógov v spolupráci s kultúrnym centrom Stanica Zariečie v Žiline. Aktivitu sme zrealizovali 5. decembra 2013, pričom publicitu a priestory nám poskytlo OZ Truc sphérique, ktoré kultúrne centrum prevádzkuje.. Školenie lektoroval osvedčený tandem Oľga Šupalová (psychologička) a Ingrid Ďurinová (lektorka a koordinátorka projektu). Aktivita bola zrealizovaná v popoludňajších hodinách v čase od 15-17.30 hod. a zúčastnilo sa jej 9 osôb zo škôl v Žiline, Lietavskej Lúčke, Kysuckého Nového Mesta a jedna študentka liečebnej pedagogiky z Bratislavy. Školenie bolo interaktívne a všetci prítomní odchádzali motivovaní a so žiadosťou o ďalšiu spoluprácu. Prezentovali sme projekt, jeho výstupy aj dopady. Prítomným pedagógom sme sa snažili priblížiť skúsenosti z diskusií, pričom oni sa aktívne zapájali a konfrontovali svoju klímu na škole a dôvody, prečo sa vo svojom voľnom čase na školení zúčastnili. Každý z prítomných si odniesol sadu edukačných materiálov (filmy, knihu a komiks) a zhrňujúce info o projekte so štatistikou. Propagovali sme už pripravenú webovú stránku a nový film Baro mariben.

Vytvorenie filmového dokumentu o nie známych historických faktoch z nedávnych dejín - druhej svetovej vojny.

Cieľ sme naplnili prostredníctvom Aktivity 2: Vytvorenie dokumentárneho filmu o osude Rómov počas druhej svetovej vojny a ich vlasteneckom zapojení sa do partizánskych bojov. Výstupom aktivity je 28'40'' dlhý filmový dokument s názvom **BARO MARIBEN (veľká vojna)**, na ktorom spolupracovali desiatky ľudí – odborníkov, vojnových pamätníkov a ich rodinných príslušníkov. Realizačný tím filmu pozostával z umelcov **OZ Living documentary**. Film podporila Štátna vedecká knižnica v Prešove. Námet k filmu poskytol Mgr. Roman Čonka, ktorý pôsobil v projekte aj v pozícii asistenta réžie a asistenta manažéra projektu. Filmový dokument sme po predchádzajúcom štúdiu materiálov a konzultáciách s odborníkmi (Dr. Zuza Kumanová, OZ In Minorita, Dr. Arne Mann, Etnologický ústav SAV, Mgr. Vasil Fedič – Vihorlatské múzeum Humenné, Mgr. Peter Šafranko – historik Vlastivedného múzea v Hanušovciach, Mgr. Milada Závodská z Múzea rómskej kultúry v Brne) ako aj po výjazdoch do terénu, nakoniec natáčali v troch lokáciách.

Na východnom Slovensku to bola oblasť, kde počas druhej svetovej vojny existoval pracovný tábor, v ktorom Rómovia robili na výstavbe železničnej trate Prešov-Vranov-Strážske. Natáčalo sa v **Hanušovciach nad Topľou**, kde sa na stanici nachádza pamätník tejto dejinnej udalosti a ľudia z obce poskytli výpovede na kameru. Filmový štáb točil na uvedenej trati aj zaujímavé zábery v tom čase vybudovaných železničných mostov – „výstavnej skrine slovenského štátu“ a krajiny v exteriéroch. Vo filme vypovedá historik Peter Šafranko. Druhá časť filmu pojednáva o udalostiach, ktoré sa odohrali v internačnom tábore v **Dubnici nad Váhom**, kde nás sprevádza etnologička Dr. Zuza Kumanová. V tretej časti film zachytáva udalosti v čase Slovenského národného povstania v obci **Čierny Balog**, kde bola vypálená rómska osada Pustô a brutálne tam boli v dolinách Vydrovo a Jergovská dolina zavraždení Rómovia. Miestni ľudia postavili pamätník tejto udalosti, kde sa píše: „*Na tomto mieste dňa 14. 11. 1944 nemeckí fašisti beštiálne zavraždili občanov cigánskeho pôvodu. Česť ich pamiatke!*“ Metódou oral history sme spracovali výpovede Antónie Pustajovej (82) a Jolany Rusnákovej (83). Antónia Pustajová z Čierneho Balogu mala v tom čase dvanásť rokov. Na kameru nám povedala svoj príbeh, ako nosila zajatcom jedlo, ako nakoniec zajali aj ju, pričom ju oslobodil miestny farár. Na jej výpoveď priamo nadväzuje vedecký pracovník SAV Dr. Arne Mann, ktorý realizoval pred štyrmi rokmi v Čiernom Balogu etnologický výskum. Nakrúcanie s ním sme realizovali v **Bratislave**. Ďalšou pamätničkou vojnových udalostí a prenasledovania rómskeho etnika počas druhej svetovej vojny bola pani Jolana Rusnáková (83), ktorá dnes žije v DSS Subsídium v **Rožňave**. Natáčanie s ňou nám sprostredkoval jej vnuk Július Rusnák.

Symbolika filmu je postavená na železnici a ohni/dyme. Výpovede protagonistov umelecky dotvárajú zábery z exteriérov a dobové fotografie, ktoré sme nechali napáliť na dosky kappa vo formáte A3. Fotografie sme získali so súhlasom: Podnikového archívu Železníc SR (Dáša Krčová), Obecného úradu Pohorelá a Karola Janasa (súkromná zbierka).

V **Prešove** sme natočili Príbeh môjho otca s Ľudovítom Petíkom, ktorý tvorí bonusový prídavok na DVD s filmom Baro mariben. V ateliéri Štátnej vedeckej knižnice Prešov nahovorili a naspievali texty piesní Albína Duždová (spev) a Erika Godlová (nahovorená pieseň). Texty piesní boli použité z kníh: Milena Hübschmannová: Po Židoch Cigáni - Svědectví Romů ze Slovenska I. díl (1939-srpen 1944), Nakladatelství Triáda 2005 a Nadácia Milana Šimečku: Rómovia a druhá svetová vojna, Bratislava 2006.

Film je natočený vo formáte 16:9, HD kamerou. Vytvorili sme 100 rozmnoženín DVD, pričom na jednom nosiči je napálený film Baro mariben a bonus Príbeh môjho otca. Grafika obalu, kruhu a DVD menu je jednotná. Film je realizovaný dvojjazyčne, čo znamená, že v DVD menu je systémom authoring vytvorená ponuka na výber jazykovej mutácie. Rómska verzia filmu je titulkovaná.

Dokumentárny film Baro mariben a bonusový rozhovor s Ľudovítom Petíkom sme realizovali v spolupráci s občianskym združením mladých tvorcov Living documentary so sídlom v Bratislave. Réžiu, strih a druhú kameru realizovala Mgr. art. Paula Ďurinová, prvú kameru Mgr. art. Vladimíra Hradecká. Dramaturgickú spoluprácu poskytol Mgr. art. Peter Gašparík, zvukovú postprodukcii Tomáš Kršiak (Hertha s. r. o. Banská Bystrica). DVD authoring zrealizoval Bc. Peter Laboš. Vo všetkých filmoch je použitá autorská hudba, ktorú vytvoril Martin Šavel. Grafiku DVD menu a obalu realizoval t. č. absolvujúci študent magisterského štúdia VŠVU Bc. Jan Ďurina. Autori natáčali v Prešove, v Hanušovciach nad Topľou, na trati

Prešov – Strážske, v Rožňave, v Čiernom Balogu, Dubnici nad Váhom, Bratislave. Prieskumy sa realizovali predtým aj ďalších obciach a mestách. Spev rómskych piesní sa nahrával v štúdiu Štátnej vedeckej knižnice v Prešove. Hudba k filmu sa nahrávala v Bratislave. Zvukovú postprodukciu realizovali v Banskej Bystrici. Režisérka strihala nakrútený materiál vo vlastnej strižni v Bratislave. O zasadení filmu Baro mariben v RTVS budeme opäť rokovať s dramaturgičkou pre dokumentárne filmy vysielané na Dvojke PhDr. Bibiánou Hromadovou.

Vytvorenie webovej stránky, ktorá poskytne prístup k už spracovaným filmovým dokumentom, publikáciám a aktuálnym informáciám o problematike, ktorú projekt rieši.

Vytvorili sme novú webovú stránku s doménou *jekhetane-spolu.org.sk*, ktorá má veľmi jednoduchý dizajn a grafiku, v ktorej sa dá ľahko a rýchlo zorientovať, čo už viacerí užívatelia stránky ocenili. Na stránke sú v lište okná:

O združení – sú tu uvedené identifikačné údaje o organizácii a jej stručná charakteristika a história.

O projekte – v tejto časti je súhrnná informácia o projekte a jeho kľúčových aktivitách a výstupoch.

Filmy – sú tu zavesené všetky filmové dokumenty, ktoré vznikli v rámci projektu.

Knihy – v tomto okne sa nachádzajú viaceré publikácie z dielne Združenia Jekhetane-Spolu (Odsúdení na spolunažívanie v dobrom, Rómovia na Slovensku vo fotografii Evy Davidovej, Mŕtvi sa nevracajú, Poviedky, Čierna ruža).

Komiks – materiál je tu pripravený na stiahnutie pre potreby práce s cieľovou skupinou.

Romano nevo Ĥil – stručné informácie o histórii a poslaní periodika + mail na šéfredaktora.

Dokumenty – sú tu zverejnené zmluvy.

Zaujímavé linky – odkazy na užitočné webové stránky (napr. Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny, Nadácia otvorenej spoločnosti, Rómsky vzdelávací fond, Centrum právnej pomoci a mnoho ďalších).

V spodnej lište stránky informujeme o dotácii povinnou formou aj s uverejnením loga Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí.

Publicita

Výsledkom publicity, ktorá prebiehala od začiatku realizácie projektu, bolo získanie nových partnerov pre projekt, ktorých sme uviedli v úvode. Počas tohto obdobia sme zrealizovali niekoľko prezentačných aktivít, napríklad 9. mája 2013 v Kultúrnom osvetovom stredisku

Vážec (Ingrid Ďurinová – 12 ľudí), 21. a 22. mája 2013 sme prezentovali projekt a filmy na podujatiach **OZ Truc Sphérique Žilina** (odhad spolu vyše 100 ľudí), keď sme uskutočnili štyri projekcie filmov *Šesť* s diskusiami s účastníkmi (21. mája lektorovala Paula Ďurinová, 22. mája Ingrid Ďurinová). V Bratislavskom **Kultúrnom centre Dunaj** sme prezentovali projekt na večeri venovanom Rómom dňa 30. mája 2013 (Ingrid Ďurinová, Paula Ďurinová). Na moderovanej diskusii sa zúčastnilo asi 20 divákov.

V júni 2013 vyšiel v Knižnej revue na s. 8 v časti Aktuality o tejto aktivite text: „*Piaty večer z cyklu podujatí Czecho Mecho sa 30. mája v KC Dunaj v Bratislave niesol v znamení problematiky menšín. Externá redaktorka Ingrid Ďurinová prezentovala rómsky mesačník Romano nevo ľil - Rómsky nový list, ale aj viaceré knižné publikácie občianskeho združenia Jekhetane Spolu, ktoré približujú život rómskej komunity na Slovensku. Napríklad v rámci projektu Odsúdení na spolunažívanie v dobrom vznikla rovnomenná publikácia prinášajúca príbehy Rómov, ktorým sa podarilo úspešne sa začleniť do spoločnosti. Paulína Ďurinová zasa poodhalila zákulisie nakrúcania dokumentárnych filmov, usilujúcich sa predstaviť túto menšinu bez tradičných predsudkov. Tomuto zámeru slúžia aj stretnutia so žiakmi a študentmi základných a stredných škôl, ktoré združenie Jekhetane organizuje už štyri roky.*“

Dve členky nášho združenia (Ingrid Ďurinová a Daniela Obšasníková) spolupracovali ako lektorky osvetovej práce s **Metodicko-pedagogickým centrom v Prešove** a pôsobili na viacerých školách pri práci s rodičmi z MRK na celoslovenskom projekte Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunit. Počas stretnutí s cieľovou skupinou viacnásobne prezentovali ako pozitívne výchovné príklady napríklad filmy Štefan či Jozef z DVD *Šesť*.

V novembri 2013 sme nadviazali spoluprácu s redakciou SME, ktorá nám ponúkla možnosť zviditeľniť na www.romovia.sme.sk protagonistov našich filmov z DVD *Šesť*. Potešila nás čítanosť príspevku „*Rómka si prácu na Liptove nenašla, dnes má vlastný obchod*“, ktorá dosiahla vyše 22000 čítaní niekoľko dní po jeho zverejnení (17.12.2013).

V piatok 17. januára 2014 sa uskutočnilo v Banskej Bystrici celovečerné podujatie v **Centre nezávislej kultúry Záhrada**, kde bolo za prítomnosti pozvanej režisérky Mgr. art. Pauly Ďurinovej premietaných všetkých šesť filmových profilov Rómov.

Šesť filmových profilov rómskych osobností prevzala RTVS a vysielala ich v júni 2013 pred večernými správami televíznymi novinami na Dvojke (Ľudovít 4.6., Jana 11.6., Paulína a Karol 18.6., Dagmar 25.6.) a v septembri tamtiež (filmy Jozef a Štefan). Koncom roka boli dokumenty ešte reprízované.

Film *Baro mariben opäť zasadíme do RTVS*. Poslali sme ho aj na filmový festival *Envirofilm 2014*, ktorý organizuje Slovenská agentúra životného prostredia Banská Bystrica. DVD so šiestimi profilmi obyčajných ľudí z rodu Rómov sme poslali v novembri 2013 na festival *Jeden svet* do Rumunska.

Všimli sme si, že viaceré školy zapojené do projektu vyslali na diskusie školských redaktorov, ktorí informujú o diskusii a filmovej projekcii na **školských webových stránkach**.

Na prebale DVD, v titulkoch filmu, v tiráži komiksu a publikácie ako aj na webovej stránke sme informovali o dotácii povinnou formou aj s uverejnením loga Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

Technologické vybavenie pre printovú a filmovú tvorbu

Výška poskytnutej dotácie: **15.000€**

Hlavnou a jedinou aktivitou projektu bol nákup technologického vybavenia združenia, ktoré realizuje vydavateľskú činnosť a od roku 2009 aj produkciu dokumentárnych – vzdelávacích filmov.

Realizácia projektu:

December 2013 – príprava realizácie verejného obstarávania

Január 2014 – realizácia verejného obstarávania na dodanie technologického vybavenia združenia

Január 2014 – marec 2014 – nákup technologického vybavenia v rámci bežných a kapitálových výdavkov

Cieľovou skupinou v tomto projekte boli hlavne členovia združenia, ktorí sa podieľajú na printovej a filmovej tvorbe. Cieľom projektu bolo zlepšiť technologické vybavenie s cieľom skvalitnenia a profesionalizácie práce. Sekundárnou cieľovou skupinou sú odberatelia výstupov – printovej a filmovej tvorby, teda čitatelia novín a kníh, a diváci filmových dokumentov.

Na zabezpečovaní technologického vybavenia združenia sa podieľal hlavne štatutárny zástupca združenia, ktorý bol zodpovedný za prípravu a realizáciu projektu – teda za prípravu technickej špecifikácie technologického vybavenia, realizáciu verejného obstarávania a výber dodávateľa technologického vybavenia.

Keďže išlo o investičný projekt, nebola plánovaná spolupráca s iným subjektom.

V projekte nenastali žiadne zmeny, projekt bol realizovaný podľa schváleného rozpočtu Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity. Z pôvodného rozpočtu a pridelenej dotácie sme na základe verejného obstarávania ušetrili finančné prostriedky vo výške 151€, ktoré sme vrátili do štátneho rozpočtu.

Cieľom tohto projektu bolo zabezpečenie technologického vybavenia pre printovú a filmovú tvorbu združenia. Realizáciou tohto projektu sa cieľ projektu, nákupom a zaradením techniky do užívania, naplnil.

Obnovením technologického vybavenia sme pri cieľových skupinách dosiali nasledovnú zmenu:

- Primárnou cieľovou skupinou boli členovia a spolupracovníci združenia, ktorí sa podieľajú na printovej a filmovej tvorbe. Obnovením technologického vybavenia sme dosiahli kvalitatívnu zmenu ich pracovných prostriedkov a zvýšili tak profesionalitu našich výstupov.
- Sekundárnou cieľovou skupinou sú odberatelia našich printových a filmových výstupov, ktorým cez obnovené technologické vybavenie prinesieme lepšie kvalitatívne printové a filmové výstupy.

V tomto prípade išlo o investičný projekt, konkrétne o nákup technologického vybavenia združenia, ktorý bol dodržaný na základe schváleného rozpočtu. Zakúpená technika bude slúžiť pre vydavateľskú a filmovú tvorbu združenia.

Význam a výstupy:

- Dodanie techniky
- Zlepšenie pracovných podmienok pri printovej a filmovej tvorbe
- Zvýšenie kvality výstupov združenia – printov, dokumentov
- Zníženie finančných nákladov pri vydavateľskej a filmovej tvorby

Nákupom technologického vybavenia združenia sa podporila technická stránka združenia, ktoré realizuje vydavateľskú a filmovú tvorbu. Od januára 2014 do marca 2014 sme aj vďaka zakúpenej technike, realizovali vydanie 6 čísel Romano nevo ľil s označením 2013. Projektom sme sa uchádzali o vydávanie novín aj v roku 2014, pričom v tomto roku podľa zverejnených informácií vydáme 6 čísel Romano nevo ľil s označením 2014. V rámci filmovej tvorby sa uchádzame o grant na prípravu a realizáciu ďalších filmových dokumentov, ktoré majú vzdelávací charakter. Udržateľnosť projektu je teda zo strany združenia zabezpečená, mala by však byť zabezpečená aj zo strany donorov – Úradu splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny SR a Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, nakoľko ide o realizáciu menšinovej kultúry, ktorá by mala byť prioritou práve týchto inštitúcií.

Kontaktné údaje:

Združenie Jekhetane – Spolu

Jarková 4, 080 01 Prešov

IČO: 31656131

DIČ: 2021662016

Bankové spojenie: 51132572/0200

Tel./Fax: 051 – 77 334 39 , 0917592782

Email: redakcia@rnlweb.org

conka@rnlweb.org

Web: www.rnlweb.org

www.jekhetane-spolu.org

Štatutárny zástupca: Mgr. Roman Čonka

Správna rada: Klára Orgovánová, Zuzana Kumanová, Jurina Rusnáková, Jozef Ferenc, Arne B. Mann, Pavol Mešťan